

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi

Birinci seksiya

“Serqey Zolotuxin Rusiyaya qarşı” iş

(ərizə 14939/03)

Q Ə R A R

Strasburq

7 iyun 2007-ci il

“Sergey Zolotuxin Rusiyaya qarşı” işə dair İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin (Birinci Seksiya) Palatası aşağıdakı tərkibdə:
cənab X.L.Rozakis (Palatanın sədri),
hakimlər-cənab L.Lukaides, xanım N.Vayıç, cənab A.Kovler, cənab X.Hacıyev,
cənab D.Şpilman, cənab S.E.Yebens,
eləcə də Məhkəmənin Seksiyasının katibi cənab S.Nilsenin iştirakı ilə
15 may 2007-ci ildə bağlı qapılar arxasında müşavirə edərək həmin gün aşağıdakı qərarı çıxarmışdır.

Avropa Məhkəməsində prosedur

1. İş Rusiya Federasiyasının vətəndaşı cənab Serqey Zolotuxin tərəfindən 22 aprel 2003-cü ildə İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında Konvensiyanın 34-cü maddəsinə uyğun olaraq Avropa Məhkəməsinə verilmiş şikayət əsasında başlanılmışdır.
2. Avropa Məhkəməsində ərizəçini İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi üzrə Avropa Mərkəzində fəaliyyət göstərən hüquqşünaslar cənab Koroteev, xanım Vedernikova, cənab Baurinq və cənab Liç təmsil edirdi. Məhkəmədə Rusiya Federasiyası hökumətini (bundan sonra cavabdeh-dövlət) Rusiya Federasiyasının İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi yanında səlahiyyətli nümayəndəsi cənab P.Laptev təmsil edirdi.
3. Avropa Məhkəməsinə verdiyi şikayətində ərizəçi onu da iddia edirdi ki, o, artıq bir dəfə məhkum olunduğu hüquq pozuntusuna görə təkrarən mühakimə olunmuşdur.
4. Avropa Məhkəməsi özünün 8 sentyabr 2005-ci il tarixli qərarı ilə həmin şikayəti mahiyyəti üzrə baxılmaq üçün qismən qəbul edilən elan etdi.
5. Ərizəçi, eləcə də cavabdeh-dövlət Avropa Məhkəməsinə işin mahiyyətinə dair qeydlərini təqdim etmişdilər (Avropa Məhkəməsi Reqlamentinin 59-cu qaydasının 1-ci bəndi)

Faktlar

İşin halları

6. Ərizəçi 1966-cı ildə Voronej şəhərində doğulmuş və həmin şəhərdə yaşayır.

A. Ərizəçiyə qarşı başlanılmış inzibati xəta haqqında icraat

7. 2002-ci ilin yanvar ayının 4-də ərizəçi öz xanım tanışını icəzəsiz olaraq hərbi hissənin ərazisinə gətirdiyi üçün saxlanılmışdı. Saat 9.45-də onu Voronej-45 şəhərinin Lenin rayonunun Daxili işlər şöbəsinin 9 nömrəli bölməsinə gətirmişdilər (bundan sonra Daxili işlər bölməsi).

8. Kapitan S-in və podpolkovnik N-in raportlarında qeyd olunanlara görə, ərizəçi alkoqol sərxoşluğu vəziyyətində olmuş, özünü həyasızcasına aparmış, nalayiq sözlər işlətməklə milis əməkdaşlarını təhqir etmişdir. O, iradlara və xəbərdarlıqlara məhəl qoymamışdır. Ərizəçi daxili işlər bölməsindən qaçmağa cəhd etdikdən sonra milis əməkdaşları onun əllərini qandallamışdılar.

9. Daxili işlər bölməsinin rəisi mayor K. inzibati xətalər haqqında protokol tərtib etmiş və həmin protokolda göstərmişdi ki, ərizəçi RSFSR-in İnzibati Hüquqpozmalar haqqında Məcəlləsinin 158-ci maddəsi və 165-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş (yəni xırda xuliqanlıq və milis əməkdaşının qanuni tələbinə və göstərişinə qərəzli olaraq tabe olmama) inzibati hüquqpozmalarını törətmişdir.

10. Həmin gün Voronej vilayətinin Qribanovski Rayon Məhkəməsi ərizəçini RSFSR-in İnzibati Hüquqpozmalar haqqında Məcəlləsinin 158-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş inzibati hüquqpozmanı törətməkdə təqsirli bilib ona üç gün müddətinə inzibati həbs tənbehini təyin etmişdi. Qərar, ondan şikayət verilməsi nəzərdə tutulmadığından həmin gün güvvəyə minmişdi.

B. Ərizəçiyə qarşı qaldırılmış cinayət işi üzrə icraat

11. Ərizəçinin barəsində 23 yanvar 2002-ci ildə onun 2002-ci ilin yanvar ayının 4-də Daxili işlər bölməsinin inzibati binasında törətdiyi hakimiyyət nümayəndəsinə və yaxud ictimai qaydanın qorunması üzrə vəzifələrini yerinə yetirən digər şəxsə qarşı müqavimət göstərməklə müşayiət edilən xuliqanlıqə görə Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsinin 213-cü maddəsinin 2-ci hissəsinin "b" bəndi ilə cinayət işi başlanılmışdı. Cinayət işi üzrə ibtidai istintaqın aparılması mayor V-yə həvalə edilmişdi.

12. 24 yanvar 2002-ci ildə mayor K. tərəfindən "ictimai qaydanın pozulmasının qarşısını alan hakimiyyət nümayəndəsinə müqavimət göstərməklə xuliqanlıqın" törədilməsinə görə ərizəçinin məhkəməyədək həbsə alınması haqqında qərar çıxarılmışdı.

13. 1 fevral 2001-ci ildə ərizəçiyə qarşı əlavə olaraq 82 və 83 saylı cinayət işləri qaldırılmışdı. 82 saylı işdə o, yetkinlik yaşına çatmayan şəxslər barəsində seksual xarakterli zorakı hərəkətlərin törədilməsində, 83 saylı işdə isə maqtitofon oğurluğunda təqsirləndirilirdi.

14. 6 fevral 2002-ci ildə üç işin hamısı bir icraatda birləşdirilmiş və həmin iş 81 nömrəsi ilə mayor V-nin icraatına verilmişdi.

15. 26 fevral 2002-ci ildə birləşdirilmiş işin materialları aidiyyatı üzrə Voronej Şəhər Prokurorunun müstəntiqinə verilmişdi.

16. 5 aprel 2002-ci ildə ərizəçiyə yuxarıda göstərilən ittihamların hamısını nəzərdə tutan ittihamnamə elan edilmişdi. Onun 4 yanvar 2002-ci ildə törətdiyi hərəkətləri əlavə olaraq hakimiyyət nümayəndəsini zor tətbiq etməklə hədələmə (Rusiya Federasiyası Cinayət Məcəlləsinin 318-ci maddəsinin birinci hissəsi) və hakimiyyət nümayəndəsini təhqir etmə (RF CM-in 319-cu maddəsi) kimi tövsif edilmişdi.

17. 2 dekabr 2002-ci ildə Voronej Vilayəti Qribanovski Rayon Məhkəməsi ərizəçinin işi üzrə hökm çıxardı. Məhkəmə ərizəçini yetkinlik yaşına çatmayanları zorlamaqda təqsirli bildi. Bunu əsaslandırarkən məhkəmə iki zərərçəkmiş bacıların, onların anasının, ərizəçinin arvadının və tanışının ifadələrinə, həmçinin zərərçəkmiş şəxslərin məhkəmə-tibbi ekspertizasının nəticələrinə istinad etmişdi.

18. Voronej vilayətinin Qribanovski Rayon Məhkəməsi Rusiya Federasiyası Cinayət Məcəlləsinin 213-cü maddəsinin 2-ci hissəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayətin törədilməsinə görə irəli sürülmüş ittiham üzrə ərizəçinin barəsində aşağıda göstərilən əsaslara istinad etməklə bəraət hökmü çıxardı:

“4 yanvar 2002-ci ildə səhər vaxtı 9 saylı Daxili işlər bölməsinin binasında alkoqol şərxoşluğu vəziyyətində olan ərizəçi vətəndaşlar İ və S-in ünvanına nalayiq ifadələr işlədərək sonuncunu öldürməklə hədələmişdir. O, kapitan S-in qanuni tələbinə tabe olmaqdan imtina etmiş, özünü aqressiv aparmış, S-i kənara itələyərək qaçmağa cəhd etmişdir. Məhkəmə baxışına təqdim olunmuş sübutları araşdırıb məhkəmə belə nəticəyə gəlmişdir ki, ərizəçinin təqsiri müəyyən olunmamışdır. 4 yanvar 2002-ci ildə ərizəçinin barəsində RSFSR-in İnzibati Hüquqpozmalara Haqqında Məcəlləsinin 158 və 165-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş həmin hərəkətlərin törədilməsinə görə 3 sutka müddətinə inzibati həbs tənbehi təyin olunmuşdu. Məhkəmənin həmin qərarından şikayət verilməmiş və qərar ləğv olunmamışdı. Məhkəmə hesab edir ki, müttəhimin hərəkətlərində RF Cinayət Məcəlləsinin 213-cü maddəsinin ikinci hissəsinin “v” bəndi ilə nəzərdə tutulmuş cinayətin əlamətləri müəyyən edilmir və onu ittihamın bu hissəsində təqsirsiz hesab edir”.

19. Daha sonra Voronej vilayətinin Qribanovski Rayon Məhkəməsi ərizəçini hakimiyyət nümayəndəsini təhqir etməkdə, yəni RF CM-in 319-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətin törədilməsində təqsirli bildi. Məhkəmə müəyyən etdi ki, mayor K milis bölməsində öz iş otağında İnzibati Hüquqpozmalara Haqqında Məcəllənin 158 və 165-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş inzibati hüquqpozmalara dair protokol tərtib etdiyi müddətdə ərizəçi onun ünvanına nalayiq ifadələr işlətməmiş və ona hədə-qorxu gəlmişdi. Mayor K-nın bu hallar barəsində ifadələri, həmin vaxt onun iş otağında olmuş kapitan S-in, podpolkovnik N-in, xanım İ-nin yazılı ifadələri ilə təsdiq olunurdu.

20. Nəhayət, Voronej vilayəti Qribanovski Rayon Məhkəməsi ərizəçini hakimiyyət nümayəndəsini zor tətbiq etməklə hədələməkdə - RF CM-in 318-ci maddəsinin 1-ci hissəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayəti törətməkdə təqsirli bilmişdi. Mayor K-nın,

podpolkovnik N-in və ərizəçinin tanışları olan xanımın ifadələri əsasında məhkəmə müəyyən etdi ki, inzibati hüquqpozmalar haqqında protokol tərtib olunduqdan sonra ərizəçini və onun xanım tanışını avtomobildə Voronej vilayətinin Qribanovski Rayon Polis Şöbəsinə gətirmişdilər. Avtomaşında ərizəçi mayor K-nın ünvanına nalayiq ifadələr işlətməkdə davam etmiş, ona tüpürmüş və demişdir ki, azadlığa buraxıldıqdan sonra onu öldürəcək və qaçıb gizlənəcəkdir. Ərizəçi keçmişdə zorakılığa və qəddarlığa meyilli insan kimi tanındığından, mayor K bu hədəni real hədə kimi qəbul etmişdi.

21. Ərizəçiyə 5 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası, həmçinin alkoqolizmdən ambulator müalicə şəklində məcburi tıbbi tədbir təyin olunmuşdu.

22. Voronej Vilayət Məhkəməsi 15 aprel 2003-cü ildə ərizəçinin kassasiya şikayəti əsasında işə baxıb, birinci instansiya məhkəməsinin hökmünü dəyişdirmədən saxlamışdı.

II. Müvafiq milli qanunvericilik

23. İşdə olan hadisələr baş verdiyi dövrdə qüvvədə olmuş RSFSR-in 20 iyun 1984-cü il tarixli İnzibati Hüquqpozmalar Haqqında Məcəlləsinin işə aidiyyatı olan normalarında aşağıdakılar təsbit olunmuşdur:

Maddə 158

Xırda xuliqanlıq

“Xırda xuliqanlıq, yəni ictimai yerlərdə söyüş söymə, vətəndaşlara təhqiramizcəsinə sataşma və sair bu kimi ictimai qaydanı və vətəndaşların sakitliyini pozan hərəkətlər –

10 rubldan 50 rubla qədər cərimənin təyin edilməsinə və yaxud əmək haqqının 20 faizi tutulmaqla 1 aydan 2 ayadək müddətə islah işlərinə, işin hallarına və hüquqpozmanı törədənin şəxsiyyətinə görə həmin tənbehlər kifayət etmədikdə 15 sutkayadək müddətə inzibati həbsə səbəb olur”.

Maddə 165

Milis işçisinin qanuni tələbinə və yaxud göstərişinə qərəzli tabe olmama (...)

“Milis işçisinin qanuni tələbinə və yaxud göstərişinə qərəzli tabe olmama (...) – minimum əmək haqqının 5 misindən 15 mislinədək miqdarda cəriməyə, (...) və yaxud əmək haqqının 20 faizi tutulmaqla 1 aydan 2 ayadək müddətə islah işlərinə, işin hallarına və hüquqpozmanı törədənin şəxsiyyətinə görə həmin tənbehlər kifayət etmədikdə 15 sutkayadək müddətə inzibati həbsə səbəb olur”.

24. İş üzrə hadisələr baş verdiyi dövrdə qüvvədə olmuş RF Cinayət Məcəlləsinin işə aidiyyatı olan normaları aşağıdakıları təsbit edir:

Maddə 213

Xuliqanlıq

“1. Xuliqanlıq, yəni ictimai qaydanı kobud sürətdə pozan, cəmiyyətə açıqca hörmətsizlik ifadə edən, vətəndaşlar üzərində zor tətbiq olunması ilə və ya belə zorun tətbiq edilməsi hədəsi ilə, habelə özgənin əmlakının məhv edilməsi, yaxud zədələnməsi ilə müşayiət edilən qərəzli hərəkətlər – (...) iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

2. Eyni əməllər

(...)

b) ictimai qaydanın qorunması üzrə vəzifəni yerinə yetirən və ya ictimai qaydanın pozulmasının qarşısını alan hakimiyyət nümayəndəsinə və ya digər şəxsə müqavimət göstərməklə törədildikdə;

v) xuliqanlıqğa görə əvvəllər məhkum olunmuş şəxs tərəfindən törədildikdə - 180 saatdan 240 saatadək ictimai işlər, və yaxud 1 ildən 2 ilədək müddətə islah işləri, və yaxud 5 ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır (...)"

Maddə 318

Hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı zor tətbiq etmə

"1.Xidməti vəzifələrini yerinə yetirməsi ilə əlaqədar hakimiyyət nümayəndəsinə və yaxud onun yaxınlarına qarşı həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq etmə, və ya belə zor tətbiq etmə hədəsi ilə hədələmə -

minimum əmək haqqının 200 mislindən 500 mislinədək miqdarda cərimə (...), və yaxud 3 aydan 6 ayadək müddətə həbsə alma, və yaxud 5 ildək müddətə azadlıqdan məhrum etmə (...) ilə cəzalandırılır".

Maddə 319

Hakimiyyət nümayəndəsinə təhqir etmə

"Xidməti vəzifələrini yerinə yetirməsi zamanı və yaxud həmin vəzifələrin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar hakimiyyət nümayəndəsinə təhqir etmə -

minimum əmək haqqının 50 mislindən 100 mislinədək miqdarda cərimə (...), və yaxud 120 saatdan 180 saatadək ictimai işlər, və yaxud 6 aydan 1 ilədək müddətə islah işləri ilə cəzalandırılır".

Hüquqi məsələlər

1.Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsinin ehtimal olunan pozuntusu haqqında

25. Ərizəçi Konvensiyaya dair 7-ci Protokolun 4-cü maddəsinə istinad etməklə Avropa Məhkəməsinə ondan şikayət edirdi ki, o, 4 yanvar 2002-ci ildə törədilmiş xuliqanlıqğa görə üç gün müddətinə inzibati həbs tənbehini çəkdikdən sonra, yenidən eyni hüquq pozuntusuna görə həbs olunmuş və təkrarən mühakimə olunmuşdu. Konvensiyaya dair 7-ci Protokolun 4-cü maddəsinin müvafiq hissəsində deyilir "1.Heç kəs hər hansı dövlətin qanunlarına və ya cinayət-prosessual normalarına müvafiq olaraq artıq bəraət aldığı və ya məhkum edildiyi cinayətlərə görə, həmin dövlətin yurisdiksiyası çərçivəsində cinayət qaydasında təkrar məhkum edilə və ya cəzalandırıla bilməz (...)".

26. Ərizəçi etiraf edirdi ki, o, təkrarən məhkum olunmamış və təkrar olaraq cəzalandırılmamışdı, lakin o iddia edirdi ki, Voronej vilayətinin Qribanovski Rayon Məhkəməsi tərəfindən eyni hüquq pozuntularının törədilməsinə görə təkrarən mühakimə olunmuşdu. Onun birinci dəfə məhkum edilməsi, əgər təyin olunmuş tənbehin (inzibati həbsin) xarakteri və sərtliyi nəzərə alınarsa, mahiyyətə cinayət xarakterli idi. Ərizəçinin barəsində olan ikinci iş də eyni faktlara əsaslanırdı, çünki "xuliqanlıq" (RSFSR-in İnzibati Hüquqpozmalara dair

Məcəlləsinin 158-ci və RF Cinayət Məcəlləsinin 213-cü maddəsi) və “milis işçisinin qanuni tələbinə və göstərişinə tabe olmama” (RSFSR-in İnzibati Hüquqpozmalar haqqında Məcəlləsinin 165-ci və RF Cinayət Məcəlləsinin 318 və 319-cu maddələri) kimi hüquq pozuntularının tərkibləri mahiyyət etibarilə eyni elementlərə malikdirlər. Ərizəçi qeyd etmişdi ki, hökumət onun əvvəl məhkəmə qaydasında məhkum edilməsini bilə-bilə barəsində ikinci işi başlamış və bu iş üzrə icraatı davam etdirmişdir.

27. Cavabdeh dövlət Avropa Məhkəməsinə təqdim etdiyi mülahizələrində qeyd edir ki, Voronej vilayətinin Qribanovski Rayon Məhkəməsi ərizəçiyə onun xuliqanlıqda ittiham olunduğu RF Cinayət Məcəlləsinin 213-cü maddəsinin 2-ci hissəsi ilə bəraət vermiş və bununla da əvvəl istinaq tərəfindən yol verilmiş ərizəçinin hüquqlarının pozuntusunu aradan qaldırmışdır. Ərizəçinin cinayət mühakiməsi qaydasında RF CM-in 318 və 319-cu maddələri ilə məhkum edilməsi isə inzibati hüquqpozmalar haqqında protokol tərtib edildikdən sonra baş vermiş hadisələrlə bağlı olmuşdur. Beləliklə, ərizəçini nə hakimiyyət nümayəndəsini təhqir etməyə, nə də ki, hakimiyyət nümayəndəsini zor tətbiq etməklə hədələməyə görə əvvəllər mühakimə etməmişdilər.

28. Avropa Məhkəməsi bir daha təsdiq edir ki, Konvensiyaya dair 7-ci Protokolun 4-cü maddəsinin məqsədi odur ki, birinci cinayət təqibi qəti prosessual qərarın çıxarılması ilə yekunlaşdıqda təkrar cinayət təqibini istisna etsin (bax: Avropa Məhkəməsinin “Frans Fişer Avstriyaya qarşı” iş üzrə 29 may 2001-ci il tarixli qərarı, 37950/97 nömrəli ərizə, paraqraf 22; “Qradinger Avstriyaya qarşı Avropa Məhkəməsinin 23 oktyabr 1995-ci il tarixli qərarı, seriya “A” nömrə 328-S, paraqraf 53). Bu işdə ərizəçi əvvəlcə inzibati hüquqpozma haqqında iş üzrə xuliqanlıqın törədilməsində təqsirli bilinməklə üç gün müddətində inzibati həbs tənbehini çəkmiş və sonradan artıq cinayət işində ona xuliqanlıq görə ittiham elan olunmuşdu. Baxmayaraq ki, bu işə Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsinin şamil edilməsini tərəflər mübahisələndirməmişlər, Məhkəmə müəyyən etməlidir ki, əvvəlki inzibati həbsi ərizəçinin “qanun və cinayət-prosessual normalar əsasında” məhkum edilməsinin nəticəsi kimi qəbul etmək olar, ya yox.

29. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, Konvensiyanın Fransız dilində olan mətnində “penalement” və “prosedure penale” sözləri ilə verilmiş Konvensiyaya dair 7-ci Protokolun 4-cü maddəsində işlədilən “cinayət qaydasında” və “cinayət-prosessual normalar” ifadələri Konvensiyanın müvafiq olaraq 6 və 7-ci maddələrində işlədilən “cinayət ittihamı” (accusation en matiere penale) və “cəza” ifadələrinə aid ümumi prinsiplərin işığında (kontekstində) təfsir olunmalıdır. Odur ki, Məhkəmə milli hüquqda hüquq pozuntusunun hüquqi tövsifi; hüquq pozuntusunun xarakteri; cəza tədbirinin hüquqi təfsiri, onun məqsədi, təbiəti və sərtliyi; cəza tədbirinin hüquqpozmanı törətmiş şəxsin cinayət əməlinə təqsirli bilinməsindən sonra təyin edilib-edilməməsi; cəzanın təyin edilməsi və icrası zamanı tətbiq olunmuş prosedurlar kimi amilləri nəzərə alacaqdır (bax: “Storbraten Norveçə qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı, 12277/04 nömrəli ərizə, “Nillson İsveçə qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı, 73661/01 nömrəli ərizə).

30. Əməllərin milli qanunvericilikdə tövsif edilməsi məsələsinə gəldikdə, Avropa Məhkəməsi artıq belə müəyyən edib ki, bəzi hüquq sistemlərində “inzibati” kimi

səciyyəlandırılan sahə, əslində mahiyyətinə görə cinayət xarakterli olan, lakin az əhəmiyyətli olduqları üçün cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyin normaları ilə tənzimlənməyən müəyyən hüquq pozuntularını da əhatə edir (bax: “Meneşeva Rusiyaya qarşı” iş üzrə qərar, ərizə nömrə 59261/00 paraqraf 93). Hüquq pozuntusuna görə təyin edilən azadlıqdan məhrum etmə bir qayda olaraq cinayət hüququ sferasına aiddir, bir şərtlə ki, onun xarakteri, müddəti və icra edilmə üsulu şəxs üçün ciddi mərhumiyyətlərlə nəticələnsin (“Ezeh və Konors Birləşmiş Krallığa qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin Böyük Palatasının qərarı, 39665/98 və 40086/98 nömrəli ərizələr, paraqraflar 69-130). RSFSR-in İnzibati Hüquqpozmalar Haqqında Məcəlləsinin 158-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş xırda xuliqanlıq 15 sutkayadək azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılırdı. Ərizəçiyə dair inzibati hüquqpozma haqqında icraat ona 3 gün müddətinə inzibati həbsin təyin edilməsi ilə nəticələnmiş və o, həbsi Daxili işlər bölməsinin müvəqqəti saxlama təcridxanasında çəkmişdi. Bu hallar Avropa məhkəməsinə əsas verir ki, Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsinin müddələrinin məqsədləri üçün ərizəçinin 4 yanvar 2002-ci ildə təqsirli bilindiği “xuliqanlıq” “cinayət qaydasında” məhkum olunmaya bərabər tutsun.

31. Avropa Məhkəməsi həmçinin xatırladır ki, Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsi digər hallarla yanaşı eyni bir hərəkətlərə görə şəxsin təkrarən məhkum edilməsini qadağan edir. Lakin bu normanı mahiyyətcə oxşar olan, lakin məhkumun əvvəlki hərəkətləri ilə müəyyən fərqli cəhətlərə görə üst-üstə düşməyən yeni əmələ görə məhkum edilməsini istisna edən qadağa kimi təfsir etmək olmaz (bax: “Smoliçkis Latviyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin 27 yanvar 2005-ci il tarixli qərarı, 73453/01 nömrəli ərizə; “Ranninen Finlyandiyaya qarşı” iş üzrə İnsan Hüquqları üzrə Komissiyanın 7 mart 1996-cı il tarixli qərarı, 20972 nömrəli ərizə).

32. Cavabdeh-dövlət iddia edirdi ki, əvvəl təqsirli bilindiği xuliqanlıqla müqayisədə ərizəçinin hakimiyyət nümayəndəsini təhqir etməyə və hakimiyyət nümayəndəsini zor tətbiq etməklə hədələməyə görə məhkum edilməsi bir sıra fərqli faktlara əsaslanırdı. Avropa Məhkəməsi cavabdeh-dövlətin bu iddiası ilə razılaşır. Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçiyə isnad edilmiş xuliqanlıq 4 yanvar 2002-ci ildə səhər vaxtı, yəni inzibati hüquqpozmalar haqqında *protokol tərtib olunana qədər* törədilmişdi. Voronej vilayətinin Qribanovski Rayon Məhkəməsinin hökmündən isə görünür ki, ərizəçinin milis əməkdaşlarını təhqir etməsi və onları zor tətbiq etməklə hədələməsi *protokol tərtib olunan müddətdə* törədilmişdi. Ərizəçi təhqiramiz ifadələri Daxili işlər bölməsinə gətirildikdən *sonra* və yolda bölməyə gətirilərkən işlədirdi. Bu isə ona dəlalət edir ki, sözügedən hüquq pozuntuları ayrıca hərəkətlərdir və zaman etibarı ilə daha sonra törədilmişdir (“Aski Avstriyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin 19 oktyabr 2006-cı il tarixli qərarı ilə müqayisə et, 4483/02 nömrəli ərizə). Beləliklə, ərizəçinin Rusiya Federasiyası Cinayət Məcəlləsinin 318 və 319-cu maddələri ilə məhkum edilməsi ilə bağlı onun təkrar cinayət təqibinə məruz qoyulmasına yol verilməmişdir.

33. Bununla belə cavabdeh-dövlət ərizəçinin inzibati hüquqpozmalara dair iş üzrə icraatın nəticələrinə görə cəzalandırılmasının və bundan sonra Rusiya Federasiyası Cinayət Məcəlləsinin 213-cü maddəsi ilə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsinin

eyni faktlara, yəni 4 yanvar 2002-ci ildə səhər vaxtı daxili işlər bölməsinə gətirilənə qədər törətdiyi xuliqanlıq hərəkətlərinə əsaslanmasını inkar etmirdi. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, RSFSR-in İnzibati hüquqpozmalar Haqqında Məcəlləsinin 158-ci maddəsində təsbit olunmuş “xırda xuliqanlıq”ın tərkibi və RF Cinayət Məcəlləsinin 213-cü maddəsində təsbit olunmuş “xuliqanlıq”ın tərkibi mahiyyətə eyni elementi – ictimai qaydanın pozulmasını nəzərdə tuturdular (bax: bunun əksi olan “Ponsetti və Çesnel Fransaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin 14 sentyabr 1999-cu il tarixli qərarı, 36855/97 və 41731/98 nömrəli ərizələr; “Oliveyra İsveçrəyə qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin 30 iyul 1998-ci il tarixli qərarı; “İsaksen Norveçə qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin 2 oktyabr 2003-cü il tarixli qərarı, 13596/02 nömrəli ərizə; yuxarıda qeyd olunan “Frans Fişer Avstriyaya qarşı” iş üzrə qərarın 22-ci paragrafı). Bundan belə nəticə irəli gəlir ki, əgər söhbət ərizəçiyə qarşı xuliqanlıqın törədilməsinə görə Rusiya Federasiyası Cinayət Məcəlləsinin 213-cü maddəsi ilə başlanılmış cinayət işindən gedirsə, - bu halda ərizəçi əvvəl RSFSR-in inzibati Hüquqpozmalar Haqqında Məcəlləsinin 158-ci maddəsi ilə məhkum olunduğu eyni bir hüquq pozuntusuna görə sonradan cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmuşdu.

34. Cavabdeh-dövlətin ərizəçiyə RF CM-in 213-cü maddəsi ilə irəli sürülmüş ittiham üzrə bəraət verildiyi üçün hazırki işdə Konvensiyaya dair 7 saylı Protokolun 4-cü maddəsinin hər hansı bir pozuntusuna yol verilməməsi haqqında mülahizəsi Avropa məhkəməsinə qane etmədi. Məhkəmə xatırladır ki, Konvensiyaya dair 7 saylı Protokolun 4-cü maddəsinin müddəaları yalnız iki dəfə cəzalandırmanı qadağan etmir, onlar həm də iki dəfə məhkəmə məsuliyyətinə cəlb olunmanın, təkrar mühakimənin yolverilməzliyini nəzərdə tutur (bax: yuxarıda qeyd olunmuş “Frans Fişer Avstriyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı, paragraf 29; “Ziqarella İtaliyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin 3 dekabr 2002-ci il tarixli qərarı). Əgər bu belə olmasaydı “cəzalandırılı” sözünün “məhkum edilə” ifadəsinə əlavə olunmasına zərurət qalmazdı, çünki bu adi təkrarçılıq kimi görsənərdi. Konvensiyaya dair 7 saylı Protokolun 4-cü maddəsi hətta şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb olunduğu, lakin iş üzrə ittiham hökmü çıxarılmadığı hallarda da tətbiq olunur (bax: yuxarıda qeyd olunmuş “Ziqarella İtaliyaya qarşı” iş üzrə qərar). Avropa Məhkəməsi vurğulayıb ki, Konvensiyaya dair 7 saylı Protokolun 4-cü maddəsi üç biri digərindən fərqlənən təminatları nəzərdə tutub ki, onlardan birinə əsasən - heç kəs eyni bir cinayətə görə təkrarən mühakiməyə cəlb edilə bilməz, ikincisinə görə - təkrarən məhkum edilə bilməz və nəhayət üçüncüsünə görə - təkrarən cəzalandırılı bilməz (bax: “Nikitin Rusiyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı, 50178/99 nömrəli ərizə, paragraf 36).

35. Beləliklə, ərizəçi son nəticədə xuliqanlıqə görə bəraət alsa da, bu fakt onun eyni bir ittiham üzrə ikinci dəfə cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmasını və mühakimə edilməsinə ortadan qaldırmamışdır. Ərizəçi 4 yanvar 2002-ci ildə səhər vaxtı törədilmiş xuliqanlıqə görə 3 gün müddətinə inzibati həbs tənbehini çəkəndən sonra, mahiyyət etibarını eyni hüquq pozuntusuna görə 23 yanvar 2002-ci ildə ona ittiham elan olunmuş və o, həbsə alınmışdı. 2002-ci ilin fevral ayının 1-dək həmin ittiham ona qarşı irəli sürülmüş yeganə ittiham idi. Sonralar həmin ittihamdan imtina olunmamışdı. Əksinə, cinayət təqibi daha on ay – 2

dekabr 2002-ci ildə birinci instansiya məhkəməsinin hökmü çıxarılanadək davam etmişdi. Buna görə də hazırki iş “Nikitin Rusiyaya qarşı” işdən fərqlənir. Həmin işdə prokurorluğun müvafiq tələbinə baxmayaraq, yenidən ərizəçinin barəsində cinayət işi üzrə icraat açılmadığından, Avropa Məhkəməsi Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsinin hər hansı pozuntusunu müəyyən etməmişdi.

36. Avropa Məhkəməsi həmçinin bir daha təsdiq edir ki, Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsi mütləq qaydada eyni bir cinayət faktına görə başlanılmış bütün cinayət işlərinə şamil olunmur (bax: “Falkner Avstriyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin 30 sentyabr 2004-cü il tarixli qərarı, 6072/02 nömrəli qərar). Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsinin məqsədi və təyinatı onu ehtiva edir ki, ərizəçi tərəfindən sübuta yetirilmiş hər hansı bir başqa ziyan olmadıqda, yalnız onun əvvəl də eyni əmələ görə məhkum edildiyini bilə-bilə yenidən cinayət işinin qaldırılması Konvensiyanın sözügedən normasının pozuntusu kimi çıxış edəcəkdir (bax: yuxarıda qeyd olunmuş “Ziqarella İtaliyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı). Məhz bu səbəbdən “Ziqarella İtaliyaya qarşı” iş üzrə qərarında Məhkəmə ərizəçinin Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsinə istinadən qaldırdığı iddianı rədd etdi. Ona görə ki, milli məhkəmələr *non bis in idem* (heç kəs eyni bir cinayətə görə təkrar məhkum edilə bilməz) prinsipinin pozulması haqqında məlumatlandırıldıqdan dərhal sonra iş üzrə icraata xitam vermişdilər.

37. Bu işdə olan vəziyyət “Ziqarella İtaliyaya qarşı” iş üzrə olmuş vəziyyətdən fərqlənir. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, ərizəçinin Qribanovski Rayon Məhkəməsi tərəfindən 4 yanvar 2002-ci ildə inzibati icraat qaydasında cəzalandırılmasına nail olmuş eyni bir Daxili işlər şöbəsi sonradan onun barəsində cinayət işi qaldırmış və iş üzrə ibtidai istintaqı aparmışdı. Eyni bir milis əməkdaşı – cənab K qısa müddətdə hər iki iş üzrə icraatda iştirak etmişdi (birinci inzibati qaydada məhkum etmədən sonra cinayət işinin qaldırılmasınadək cəmi on doqquz gün keçmişdi). Hər iki işə Voronej vilayəti Qribanovski Rayon Məhkəməsi, hətta eyni bir hakim baxmışdı. Bu halları nəzərə alaraq Avropa Məhkəməsi belə nəticəyə gəlir ki, Rusiya hakimiyyəti ərizəçinin əvvəllər eyni bir hüquq pozuntusuna görə məhkum olunduğunu bilə-bilə cinayət işinin təkrarlanmasına yol vermişdir.

38. Nəhayət, Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, ərizəçinin barəsində bəraət hökmünün çıxarılmasına *non bis in idem* (heç kəs eyni bir cinayətə görə təkrar məhkum edilə bilməz) prinsipinin pozulması əsas olmamışdı. Voronej vilayəti Qribanovski Rayon Məhkəməsinin hökmündən açaq-aydın görünür ki, bəraət hökmü ona əsaslanırdı ki, ittiham tərəfi ərizəçinin inzibati hüquqpozmanın deyil, məhz cinayət əməlinin törədilməsində təqsirli olmasını sübuta yetirə bilməmişdi (bax: bu qərarın 18-ci bəndi). Məhkəmə hökmündə ərizəçinin təkrarən təqibə məruz qalması faktı hər hansı şəkildə etiraf olunmurdu (bunun əksi olaraq bax: “Ziqarella İtaliyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin yuxarıda qeyd olunmuş qərarına).

39. Avropa Məhkəməsi belə nəticəyə gəlir ki, ərizəçi əvvəl məhkum olduğu və müəyyən müddətdə inzibati həbs tənbehini çəkdiyi eyni bir hüquq pozuntusuna görə ikinci dəfə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş və mühakimə olunmuşdu. Odur

ki, iş üzrə Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsinin pozuntusuna yol verilmişdir.

II. Konvensiyanın 41-ci maddəsinin tətbiqi

40. Konvensiyanın 41-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur:

“Əgər Məhkəmə Konvensiyanın və ona dair Protokolların müddələrinin pozulduğunu, lakin Razılığa gələn Yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, Məhkəmə zəruri halda zərər çəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsinə təyin edir”.

A. Ərizəçiyə vurulmuş mənəvi zərərə görə kompensasiyanın ödənilməsi məsələsi

41. Ərizəçi eyni bir hüquq pozuntusu ilə bağlı ikinci dəfə mühakimə edildiyi üçün ona vurulmuş zərərə görə kompensasiyanın ödənilməsinə tələb edirdi. O, bu cür kompensasiyanın konkret məbləğinin müəyyən edilməsini Avropa Məhkəməsinin mülahizəsinə buraxmışdı.

42. Cavabdeh-dövlət təqdim etdiyi mülahizələrində Konvensiyanın pozulması faktının müəyyən edilməsinin özü-özlüyündə hazırki iş üzrə kifayət qədər ədalətli əvəz olduğunu qeyd edir.

43. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, ərizəçinin təqsirləndirilməsi barədə təkrar cinayət işi üzrə icraat on aya yaxın müddətdə davam etmiş və müəyyən müddət ərzində onun təkrarən eyni hüquq pozuntusuna görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi həbsdə saxlanması üçün yeganə əsas olmuşdu. Bu halları və ərizəçinin çəkdiyi üzüntüləri nəzərə alaraq demək olmaz ki, Konvensiyanın pozulması faktının müəyyən edilməsi özü-özlüyündə hazırki iş üzrə kifayət qədər ədalətli əvəzdir. Odur ki, Məhkəmə ədalət prinsipi əsasında qiymətləndirmə aparıb, ərizəçiyə vurulmuş mənəvi zərərə görə 1500 Avro kompensasiya və əlavə olaraq həmin vəsaitə hesablan istənilən vergilərin məbləğlərini təyin edir.

B. Məhkəmə xərclərinin və məsrəflərinin ödənilməsi məsələsi

44. Ərizəçi 12 700 rubl Rusiya məhkəmələrində vəkillərin göstərdiyi xidmət haqqının, 500 Avro Avropa Məhkəməsində nümayəndəsi cənab Koroteevin 10 saat ərzində gördüyü iş üzrə haqqın, 300 funt sterlinq cənab Linçin üç saat ərzində gördüyü iş üzrə haqqın, eləcə də 138 funt sterlinq 10 pens sənədlərin tərcüməsi ilə bağlı çəkdiyi xərclərə görə əvəzin ödənilməsinə tələb edirdi.

45. Cavabdeh-dövlət ərizəçinin bu bənd üzrə tələblərini təsdiq edən qəbzləri təqdim etmədiyini iddia edirdi.

46. Avropa Məhkəməsi ərizəçinin bu bənd üzrə tələblərini təsdiq edən sənədləri təqdim etdiyini qeyd edir. Məhkəmə sərəncamında olan materiallara əsaslanaraq ərizəçiyə məhkəmə məsrəflərinin və xərclərinin ödənilməsi üçün min Avro, və

əlavə olaraq həmin vəsaitə hesablan istənilən vergilərin məbləğlərini təyin edir, bu bənd üzrə qalan tələbləri isə rədd edir.

C. İcra gecikdirildikdə tətbiq olunan faiz

47. Avropa məhkəməsi hesab edir ki, icra gecikdirildikdə tətbiq edilməli olan faiz dərəcəsi Avropa Bankının illik kredit üzrə faiz dərəcəsi məbləğində müəyyən olunmalı və onun üzərinə üç faiz əlavə olunmalıdır.

Bu əsaslara görə Avropa Məhkəməsi yekdilliklə

qərara aldı ki, iş üzrə Konvensiyaya dair 7 saylı Protokolun 4-cü maddəsinin pozuntusuna yol verilmişdir;

qərara aldı ki,

(a) cavabdeh-dövlət bu qərar qüvvəyə mindiyi gündən üç ay ərzində Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq aşağıdakı məbləğləri ödəmə günündə olan valyuta dəyişmə kursuna müvafiq surətdə Rusiya rubluna çevirməklə ərizəçiyə ödəməlidir:

(1) 1500 (min beş yüz) Avro - mənəvi zərərin əvəzi olaraq;

(2) 1000 (min) Avro məhkəmə xərclərinin və məsrəflərinin əvəzi olaraq;

(3) Bu məbləğlərə hesablan biləcək istənilən vergilərin məbləği;

(b) Avropa Mərkəzi Bankının kreditləri üzrə illik faiz dərəcəsinə uyğun olaraq sadə faizlər və əlavə olaraq üç faiz qeyd olunan üç aylıq müddət keçdikdən sonra həmin məbləğlər verilənədək ödənilməlidir;

(c) ərizəçinin ədalətli əvəzin ödənilməsi barədə qalan tələblərini rədd etdi.

İngilis dilində tərtib olunmuş və qərar haqqında yazılı bildiriş Avropa Məhkəməsinin reqlamentinin 77-ci maddəsinin 2 və 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq 7 iyun 2007-ci ildə göndərilmişdir.

Xristos Rozakis

Avropa Məhkəməsinin Palatasının sədri

Soren Nilsen

Avropa Məhkəməsinin seksiyasının katibi